

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF

IS-BWYLLGOR Y CABINET AR FATERION Y GYMRAEG

17 HYDREF 2023

**GWELLA PROSES RECRIWTIO'R CYNGOR O RAN DENU SIARADWYR
CYMRAEG 2022–2027**

**ADRODDIAD AR Y CYD CYFARWYDDWR MATERION IECHYD A
DIOGELWCH Y CYHOEDD A GWASANAETHAU CYMUNED A
CHYFARWYDDWR MATERION ADNODDAU DYNOL MEWN
TRAFODAETH GYDA DEILIAD Y PORTFFOLIO PERTHNASOL, Y CYNG.
RHYS LEWIS A'R DIRPRWY ARWEINYDD, Y CYNG. MAUREEN WEBBER**

AWDUR(ON): Richard Evans, Cyfarwyddwr Materion Adnoddau Dynol; Louise Davies, Cyfarwyddwr Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd a Gwasanaethau Cymuned; Nicola Lewis, Pennaeth Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau Cymraeg; Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg

1. DIBEN YR ADRODDIAD

- 1.1 Prif amcan yr adroddiad yw ceisio cymeradwyaeth Is-bwyllgor y Cabinet ar faterion y Gymraeg er mwyn i Staff Adnoddau Dynol a staff Gwasanaethau Cymraeg ddechrau'r gwaith o ddrafftio Cynllun Gwarantu Cyfweliad ar gyfer siaradwyr Cymraeg Lefel 3 ac uwch os ydyn nhw'n bodloni meini prawf hanfodol swyddi gwag.
- 1.2 Mae cyflwyno Cynllun Gwarantu Cyfweliad wedi'i nodi'n gam gweithredu yn strategaeth statudol 5 mlynedd y Cyngor o ran hybu'r Gymraeg a'i chynllun gweithredu ategol. Cytunodd y Pwyllgor yma i wneud hyn mewn cyfarfodydd a gafodd eu cynnal ar 25 Hydref 2022 a 9 Mai 2023.

2. ARGYMHELLION

Dyma'r argymhellion i'r Aelodau:

- 2.1 Dirprwyo'r awdurdod i'r Cyfarwyddwr Materion Adnoddau Dynol a'r Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg i ddrafftio Cynllun Gwarantu Cyfweliad sy'n gyraeddadwy ac yn rhesymol ar gyfer siaradwyr Cymraeg Lefel 3 ac uwch ar yr amod bod ymgeiswyr yn bodloni meini prawf hanfodol y swydd wag. Bydd hyn yn unol â cham gweithredu a gafodd ei gytuno a'i nodi yn strategaeth statudol y Cyngor ar gyfer hybu'r Gymraeg.

- 2.2. Yn amodol ar 2.1 uchod, dirprwyo'r penderfyniad i weithredu i Gyfarwyddwyr y Gwasanaethau Adnoddau Dynol, Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd a Gwasanaethau Cymuned, mewn ymgynghoriad ag Aelodau perthnasol y Cabinet o ran materion Adnoddau Dynol a Gwasanaethau Cymraeg.
- 2.3 Yn amodol ar 2.1 a 2.2 uchod, unwaith y bydd y Cynllun ar waith, cynnwys is-bennawd ar hysbysebion swyddi yn amlygu'r cynllun gwarantu cyfweliad.
- 2.4 Cytuno i gynnal adolygiad i fesur llwyddiant y Cynllun, unwaith y bydd y Cynllun ar waith am gyfnod o 12 mis.

3. RHESYMAU DROS YR ARGYMHELLION

- 3.1 Mae rhwymedigaeth gyfreithiol ar Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg sy'n ein gorfodi ni i ddarparu gwasanaethau yn y Gymraeg. Mae ein strategaeth 5 mlynedd yn gosod targed i ni gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg a'r gwasanaethau rydyn ni'n eu darparu.
- 3.2 Byddai cymeradwyo'r Cynllun yn cyd-fynd â strategaeth statudol 5 mlynedd y Cyngor ar gyfer hybu'r Gymraeg a'i gynllun gweithredu ategol, fel y cytunodd y Pwyllgor yma mewn cyfarfodydd ar 25 Hydref 2022 a 9 Mai 2023.
- 3.3 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf hefyd wedi cytuno y dylai nifer y staff sy'n siarad Cymraeg ym mhob maes gwasanaeth sy'n ddigon cymwys i ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd adlewyrchu'r ganran o drigolion RhCT sy'n siarad Cymraeg yn ôl pob Cyfrifiad, sef 12.4% ar hyn o bryd. [Lefel 3](#) yw'r lefel isaf rydyn ni'n ei dderbyn er mwyn darparu gwasanaeth priodol trwy gyfrwng y Gymraeg.
- 3.4 Y nod yw mabwysiadu Cynllun Gwarantu Cyfweliad (tebyg i'r un a gymeradwyodd y Cyngor eisoes ar gyfer ein cyn-filwyr, [cliciwch yma](#) [adroddiad yn Saesneg yn unig]). Bydd yn cael effaith sylweddol ar ymdrechion i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn ein gweithlu, gan greu cyfleoedd i staff y Cyngor a thrigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd.
- 3.5 Byddai'r Cynllun Gwarantu Cyfweliad yn sicrhau y bydd cyfweliad i'r rhai sy'n bodloni'r meini prawf hanfodol sydd wedi'u nodi mewn unrhyw becyn swydd. Fodd bynnag, fyddai'r cynllun ddim yn gwarantu cynnig swydd, gan y byddai gweithdrefnau dethol yn sicrhau bod yr ymgeisydd gorau ar gyfer y swydd yn cael ei benodi.

3.6 Bydd mabwysiadu'r Cynllun yn ategu ac yn atgyfnerthu Strategaeth Adnoddau Dynol newydd y Cyngor 2023–2028 a Chynllun Gweithlu'r Cyngor 2023–2028.

4. CEFNDIR

4.1 Cymeradwyodd Is-bwyllgor y Cabinet ar faterion y Gymraeg gopi diwygiedig o Strategaeth Hybu'r Gymraeg a'i gynllun gweithredu ategol ar 25 Hydref 2022 a 9 Mai 2023, yn unol â gofynion Safon 145 yr Hysbysiad Cydymffurfio a gafodd ei gyflwyno i Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn unol ag Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

4.2 Mae'r Strategaeth yn cyd-fynd â Chynllun Strategol newydd y Gymraeg mewn Addysg 2022–2032 er mwyn i'r Cyngor chwarae rhan bwysig wrth gefnogi nod Llywodraeth Cymru o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

4.3 Mae'r Strategaeth yma'n parhau i ganolbwyntio ar y tair prif thema genedlaethol sydd wedi'u gosod gan Lywodraeth Cymru, sef:

- Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg
- Cynyddu defnydd y Gymraeg
- Creu amodau ffafriol – seilwaith a chyd-destun.

4.4 Ar hyn o bryd, dim ond 7% o weithlu'r Cyngor sydd yn medru siarad Cymraeg ar Lefel 5. Mae 2.2% ar Lefel 4 a 2.1% ar Lefel 3.

4.5 Mae ymdrechion clodwiw'r Cyngor i gynyddu nifer ei staff sy'n siarad Cymraeg wedi cael effaith gadarnhaol trwy ei bolisi o wneud Sgiliau Cymraeg Lefel 1 yn hanfodol ar gyfer pob swydd yn y Cyngor sy'n cael ei hysbysebu a bod Lefel 2–5 yn ddymunol (Polisi Adnoddau Dynol 'Y Gymraeg – Recriwtio a Dethol Cyngor Rhondda Cynon Taf' – mis Mawrth 2018). Gwaetha'r modd, mae hunanwerthusiad gwasanaeth blynyddol y Cyngor yn awgrymu darlun cymysg iawn o ran ble mae'r capasiti presennol yn bodoli, gyda rheolwyr yn nodi'n gyson yr angen i wella capasiti o ran sgiliau Cymraeg o fewn eu carfanau.

4.6 Bydd cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg rhugl o fewn meysydd gwasanaeth hefyd o bosibl yn lleihau'r ddibyniaeth ar staff cyfieithu Gwasanaethau Cymraeg a'r costau cysylltiedig, yn enwedig o ran darparu gwasanaethau wyneb yn wyneb i'r cyhoedd.

4.7 Ar ben hynny, dylai Strategaeth Mwy na Geiriau (fframwaith strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau Cymraeg yn y meysydd iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol) hefyd elwa yn sgil y Cynllun. Mae'n rhaid i'r Cyngor fodloni gofynion statudol y

Strategaeth ac mae anawsterau o ran recriwtio staff â sgiliau Cymraeg priodol yn gyffredin.

- 4.8 Yn ogystal, byddai gweithredu'r Cynllun Gwarantu Cyfweliad yn dod â buddion ehangach i'n darpar weithwyr sy'n byw yn ein hardal ni yn y dyfodol trwy roi gwerth ychwanegol go iawn iddyn nhw gynnal y sgiliau Cymraeg y bydden nhw wedi'u magu yn ein lleoliadau addysg. Efallai y bydd hefyd yn agor y Cyngor i grŵp o ymgeiswyr fyddai ddim o reidrwydd wedi ystyried Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn ddarpar gyflogwr fel arall.

5. Y SEFYLLFA BRESENNOL

- 5.1 Yn ystod seminar ym mis Gorffennaf 2023 wedi'i hwyluso gan Gomisiynydd y Gymraeg a'r cwmni cyfraith fasnachol, Darwin Grey, cafodd ei bwysleisio bod rhwymedigaeth gyfreithiol ar Gynghorau i feddu ar gapasiti sgiliau Cymraeg digonol i'w galluogi i ddarparu gwasanaethau yn y Gymraeg yn unol â Safonau'r Gymraeg.
- 5.2. Y prif ddylanwad ar allu sefydliadau i ddarparu gwasanaethau priodol yn y Gymraeg yw nifer eu staff sydd â sgiliau Cymraeg. Mae cynyddu lefel y staff sydd â sgiliau Cymraeg felly'n hanfodol er mwyn cydymffurfio â gofynion Safonau'r Gymraeg.
- 5.3 Nododd adolygiad diweddar gan Gomisiynydd y Gymraeg o gyrrff cyhoeddus sy'n gorfod bodloni'r gofynion cyfreithiol bod y cyrrff cyhoeddus hynny yn methu â denu siaradwyr Cymraeg rhugl ac yn methu â denu siaradwyr Cymraeg i lenwi rhai mathau penodol o swyddi.
- 5.4 Un o'r rhesymau a gafodd ei nodi fel achos y methiannau uchod oedd diffyg ceisiadau gan siaradwyr Cymraeg neu'r ddemograffeg ddymunol, efallai oherwydd diffyg hyder o ran sgiliau Cymraeg neu ddiffyg ymgeiswyr Cymraeg eu hiaith ar gyfer swyddi arbenigol.
- 5.5 Yn ei Adroddiad Sicrwydd ar gyfer 2021–22, 'Y Gymraeg fel ffordd o weithio', mae Comisiynydd y Gymraeg yn nodi ei fod yn parhau i gredu fod *dim* newid sylfaenol wedi digwydd o ran cynllunio a gweithredu recriwtio, asesu sgiliau iaith Gymraeg na datblygu sgiliau yn y gweithle i wella lefelau cydymffurfiaeth sefydliadau o ran Safonau'r Gymraeg yn gyffredinol.
- 5.6 Mewn ymateb, bydd Comisiynydd y Gymraeg felly'n cymryd camau ac yn rheoleiddio'r maes strategol pwysig yma wrth ganfod methiannau. Mae wedi rhybuddio cyrrff cyhoeddus i fabwysiadu trefniadau digonol o ran recriwtio staff sy'n siarad Cymraeg.
- 5.7 Efallai y bydd cyflwyno Cynllun Gwarantu Cyfweliad yn cyfrannu rhywfaint at leddfu peryglon i'r Cyngor, gan ddangos i Gomisiynydd y

Gymraeg fod Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf unwaith eto ar flaen y gad o ran arloesi ffyrdd o weithredu Safonau'r Gymraeg ond hefyd yn caniatáu i ddarpar ymgeiswyr a'r Cyngor oresgyn unrhyw rwystrau i ddatrys problemau recriwtio siaradwyr Cymraeg.

6. GOBLYGIADAU CYDRADDOLDEB AC AMRYWIAETH / DYLETSWYDD ECONOMAIDD-GYMDEITHASOL

- 6.1 Mae'n debyg mai'r cyfyngiad mwyaf ar fynd i'r afael â'r mater o sgiliau iaith yn y gweithlu yw'r hyn sydd wedi'i nodi yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Mae modd i amod, maen prawf neu arfer amhriodol sy'n ei gwneud yn ofynnol i berson feddu ar sgiliau Cymraeg er mwyn cael swydd fynd yn groes i'r Ddeddf drwy fod yn weithred o wahaniaethu anuniongyrchol. Yn gyffredinol, mae'n anghyfreithlon gwahaniaethu yn erbyn person neu bersonau ar sail hil. Mae hil yn cynnwys lliw, cenedligrwydd a tharddiad ethnig neu genedlaethol. Er enghraifft, mae modd honni bod mynnu sgiliau Cymraeg yn groes i Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ar y sail y byddai'n rhoi mantais i bobl o gefndir Cymraeg dros bobl o darddiadau cenedlaethol eraill mewn proses recriwtio neu mewn gwaith. Dyw hyn ddim yn wir o reidrwydd ond mae'r Ddeddf yn cynnwys eithriad allweddol beth bynnag; os oes rhesymau dilys dros hysbysebu swydd wag â gofynion ieithyddol yn gysylltiedig â'r swydd, ac y mae modd eu cyfiawnhau mewn ffordd wrthrychol, yna dyw hynny ddim yn wahaniaethu hiliol anghyfreithlon. Felly, er enghraifft, dyw gofyn am sgiliau Cymraeg mewn hysbyseb swydd (boed yn hanfodol neu fel arall) ddim yn wahaniaethu anghyfreithlon os oes modd cyfiawnhau gwneud hynny¹.

Bydd Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn cael ei gyflawni cyn gweithredu unrhyw gynllun sy'n cael ei gytuno.

7. YMGYNGHORI

- 7.1 Bydd angen i Undebau Llafur gymryd rhan yn y gwaith o lunio unrhyw bolisi.

8. GOBLYGIADAU ARIANNOL

- 8.1 Does dim goblygiadau ariannol penodol sy'n gysylltiedig â'r adroddiad yma.

9. GOBLYGIADAU'R GYMRAEG

¹ Mae hefyd yn werth nodi bod cyfraith achosion wedi ystyried gwarchod gwreiddiau cenedlaethol o fewn y Deyrnas Unedig ac wedi dod i'r casgliad bod gwreiddiau unigryw "y Cymry", "yr Albanwyr" ac ati yn debygol o gael eu hamddiffyn gan y Ddeddf Cydraddoldeb.

- 9.1 Bydd Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg yn cael ei gyflawni cyn cytuno ar unrhyw gynllun.

10. GOBLYGIADAU CYFREITHIOL A DEDDFWRIAETH BERTHNASOL

- 10.1 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau Statudol ar gyfer y Gymraeg 2015 sy'n rheoleiddio'r gwaith yma. Mae'r strategaeth hefyd yn gysylltiedig â'r Strategaeth Mwy Na Geiriau (fframwaith strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol Cymraeg) a Chynlluniau Strategol y Gymraeg Mewn Addysg (yn unol â Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013).
- 10.2 O ran Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau'r Gymraeg yn benodol, y canlynol sy'n berthnasol i'r cynnig yma:
- a. Statws Swyddogol y Gymraeg,
 - b. Rhwymedigaethau statudol clir yn gofyn am hybu'r Gymraeg,
 - c. Yr egwyddor statudol na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg,
 - ch. Y ffaith bod deddfwriaeth Gymreig yn ddwyieithog gyda'r Gymraeg a'r Saesneg yn cael statws cyfartal i bob pwrpas; ac
 - d. Angen y Cyngor i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg.

11. CASGLIAD

- 11.1 Bydd cyflwyno Cynllun Gwarantu Cyfweliad yn cryfhau sefyllfa'r Cyngor wrth fodloni'r gofynion statudol o ran y Gymraeg a darparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg, ac yn lleihau'r perygl o weithredu cyfreithiol yn ei erbyn.
- 11.2 Yn ogystal, bydd y cynllun hefyd o fudd i'r Cyngor fel cyflogwr yn sgil dewis ehangach posibl o ymgeiswyr sy'n bodloni'r meini prawf hanfodol ac sydd â nifer fawr o sgiliau y mae modd eu trosglwyddo.
- 11.3 Mae'n werth ailadrodd y byddai'r cynllun gwarantu cyfweliad dim ond yn sicrhau cyfweliad i'r rhai sy'n bodloni'r meini prawf hanfodol sydd wedi'u nodi mewn unrhyw becyn swydd. Fydd y cynllun ddim yn gwarantu cynnig swydd gan y byddai gweithdrefnau dethol yn sicrhau bod yr ymgeisydd gorau ar gyfer y swydd yn cael ei benodi.

DEDDF LLYWODRAETH LEOL 1972

FEL SYDD WEDI'I DIWYGIO GAN

DDEDDF LLYWODRAETH LEOL (MYNEDIAD AT WYBODAETH) 1985

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF

IS-BWYLLGOR Y CABINET AR FATERION Y GYMRAEG

17 HYDREF 2023

**ADRODDIAD AR Y CYD CYFARWYDDWR MATERION IECHYD A
DIOGELWCH Y CYHOEDD A GWASANAETHAU CYMUNED A
CHYFARWYDDWR MATERION ADNODDAU DYNOL MEWN
TRAFODAETH GYDA DEILIAD Y PORTFFOLIO PERTHNASOL, Y CYNG.
RHYS LEWIS A'R DIRPRWY ARWEINYDD, Y CYNG. MAUREEN WEBBER**

**GWELLA PROSES RECRIWTIO'R CYNGOR O RAN DENU SIARADWYR
CYMRAEG 2022-2027**

Papurau Cefndir

Dim